

Znanstveni skup *Izbori zastupnika u Hrvatski sabor i referendum*

UDK UDK: 342.8(497.5)(047)

U organizaciji Znanstvenog vijeća za državnu upravu, pravosuđe i vladavinu prava Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti 4. veljače 2011. održan je 13. okrugli stol na temu *Izbori zastupnika u Hrvatski sabor i referendum*. Skup je otvorio akademik Jakša Barbić. Naglasio je da Znanstveno vijeće za državnu upravu, pravosuđe i vladavinu prava nastavlja s obradom aktualnih društvenih tema, u što svakako spada i tema ovoga skupa. Izbor zastupnika u Hrvatski sabor mora, prema stajalištu Ustavnog suda, biti potpuno uređen najkasnije do 11. ožujka 2011. Također je naglasio da je Vijeće u protekle četiri godine održalo čak dvanaest okruglih stolova i objavilo knjige radova s njih.

Uvodnu riječ potom je održao akademik Zvonko Kusić, predsjednik HAZU. Podsjetio je na znakovitu ulogu koju Akademija nosi od svoga nastanka do danas i ustvrdio da je nužno da se Akademija izjasni o važnim društvenim pitanjima, ali da pritom ne ulazi u dnevno-političke rasprave. Nakon uvodnih riječi uslijedila su izlaganja uvodničara.

Prvi je izlagao prof. dr. sc. Robert Podolnjak, izvanredni profesor Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, na temu *Dijaspore i izbori za Hrvatski sabor – prijedlog novog modela izbora tri zastupnika hrvatskih građana bez prebivališa u RH*. Istaknuo je da je posljednjom promjenom Ustava ponovo otvoreno pitanje »dijaspore« te je postignut kompromis tako da je sustav nefiksne kvote zamijenjen fiksnom kvotom od tri zastupnika koje će ubuduće birati građani bez prebivališta u Hrvatskoj. Govorio je o jačanju trenda modela kojim države omogućuju svojim građanima u inozemstvu da izaberu predstavnike u nacionalna zakonodavna tijela navodeći poseb-

no primjere Francuske i Italije. Broj zastupnika izabran od dijaspore u njihovim zakonodavnim tijelima iznosi oko 2%, što odgovara situaciji u Hrvatskoj. Iznoseći primjere izbornih jedinica Francuske i Italije i njihove prednosti, poput ravnomjernije zastupljenosti »dijaspor«, na kraju je predložio model prema kojem bi postojale tri izborne jedinice za »hrvatsku dijasporu«, i to jedna za Europu, jedna za obje Amerike i treća za ostatak svijeta.

Politički analitičar Davor Gjenero izlagao je na temu *Dileme pri ostvarivanju zaštite prava nacionalnih manjina u izbornome sustavu RH*. Govorio je o tri stupa manjinske zaštite u Hrvatskoj: o parlamentarnoj zastupljenosti nacionalnih manjina, pravu na zastupljenost u predstavničkim tijelima lokalne i regionalne samouprave te na manjinsku samoupravu na lokalnim i regionalnim razinama. Osvrnuo se na posljednje promjene vezane za sustav nacionalnih manjina u Hrvatskoj te kao komparativne primjere naveo sustav manjinske zaštite u njemačkoj saveznoj državi Schleswig-Holstein i Sloveniji. Također je istaknuo da izravan izbor načelnika, gradonačelnika i župana u Hrvatskoj predstavlja korak natrag za nacionalne manjine; kako iz neistovremenosti izbora vijeća nacionalnih manjina i predstavničkih tijela lokalne i regionalne samouprave proizlazi njihova funkcionalna nepovezanost te druge segmente vezane za tri stupa sustava nacionalnih manjina.

Prof. dr. sc. Siniša Tatalović, profesor Fakulteta političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, izlagao je na temu *Predstavljanje nacionalnih manjina na lokalnim i regionalnim razinama*. Uvodni dio njegova izlaganja sastojao se od prikaza trostruke društvene involviranosti nacionalnih manjina, i to putem udruga i ustanova, državnih institucija te političkog predstavljanja. Referirao se na mnogobrojne statističke podatke dobivene istraživanjem Centra za međunarodne i sigurnosne studije Fakulteta političkih znanosti koje je provedeno u ožujku i travnju 2010. Podaci se odnose na to koliko i kada vijeća i predstavnici nacionalnih manjina sudjeluju u radu predstavničkih tijela jedinica samouprave, koliko ih jest odnosno nije predložilo mjere za ostvarivanje nekog od zakonskih prava te na odaziv birača. Istaknuo je da je sustav zaštite i ostvarivanja prava nacionalnih manjina putem vijeća i predstavnika nacionalnih manjina utvrđen 2002. napredovao, ali i da postoji širok prostor koji je još uvijek nedovoljno iskorišten.

Prof. dr. sc. Ivan Koprić, redoviti profesor Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, izlagao je na temu *Nezavisne izborne liste*. Istaknuo je da su nezavisne liste i kandidati na lokalnim izborima u Hrvatskoj u usporedbi s drugim europskim državama (Poljska prednjači) poprilično neuspješne.

U Hrvatskoj nezavisne liste imaju više šanse u manjim jedinicama, u gradovima su, premda ih ima više, manje uspješne, dok su najzastupljenije i najuspješnije u priobalnom području, Osječko-baranjskoj županiji i Gradu Zagrebu. Istaknuo je da su nezavisne liste na širim razinama neuspješne, uz iznimku prošlih predsjedničkih izbora na kojima je nezavisni kandidat Milan Bandić postigao značajan rezultat plasmanom u drugi krug, no tome su pridonijele specifične političke okolnosti. Što se tiče nezavisnih kandidata, iznio je podatak da je na lokalnim izborima 2009. ukupno sudjelovalo 435 nezavisnih kandidata u 304 jedinice, od čega ih je samo 48 bilo uspješno. Slabije su prolazili nezavisni kandidati koji su se natjecali samo za načelničko mjesto – *vukovi samotnjaci* kojih je svega 15 bilo uspješno, a čak 203 neuspješno. Može se zaključiti da su najbolje prolazili oni akteri koji su se natjecali na obje strane, i za mjesta u lokalnom predstavničkom tijelu i za načelničko mjesto. Završno je predložio redefiniranje pojma »nezavisni« politički akteri, budući da oni nisu stvarno nezavisni, nego interesno obojeni. Može se uvesti pojam liste odnosno kandidata koje podupiru grupe građana.

Branko Hrvatinić, predsjednik Vrhovnog suda i predsjednik Državnog izbornog povjerenstva, govorio je na temu *Stajalište Državnog izbornog povjerenstva RH o nužnom unapređenju izbornog zakonodavstva*. Posebno se osvrnuo na provedbeni aspekt izbora te istaknuo da su izborni rokovi prekratki, da treba definirati izborni postupak te odgovornosti i obveze svih tijela involviranih u izborni postupak. Ustvrdio je da su za provedbu izbora najvažnija upravo najniža tijela o kojima se u Hrvatskoj još uvijek ne vodi dovoljno računa. Na kraju je naglasio potrebu provođenja potpune profesionalizacije Državnog izbornog povjerenstva, jačanja administrativnih kapaciteta tijela nadležnih za provođenje izbora, inzistiranja na neovisnosti DIP-a te donošenja jedinstvenog izbornog kodeksa.

Biljana Kostadinov, izvanredna profesorica Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, izlagala je na temu *Referendum građanske inicijative*. U početku izlaganja prikazala je tri ustavne koncepcije referenduma: referendum kao sredstvo političkih stranaka, referendum kao sredstvo državnog poglavara i referendum kao sredstvo građana. Kriterij za razlikovanje koncepcija je usvojeni ustavni sustav inicijative za pokretanje referendumske postupka.

Koncepciji referenduma kao sredstva građana cilj je osigurati neposredno sudjelovanje naroda u oblikovanju državne politike i protiv volje oblikovane u predstavničkom tijelu ili tijelima izvršne vlasti. Navela je primjere Švicarske, Italije i Hrvatske koje su usvojile takvu koncepciju referenduma. U slučaju Hrvatske naglasila je da treba utvrditi razliku u potrebnom

postotku građana za pokretanje referenduma građanske inicijative o prijedlogu za promjenu Ustava od potrebnog postotka ukupnog broja birača za referendum o prijedlogu zakona ili drugom pitanju iz nadležnosti Hrvatskog sabora i sniziti ustavno utvrđeni potreban postotak građana za pokretanje referenduma. Završno je istaknula da referendum građanske inicijative u razvijenim demokratskim državama uvijek predstavlja prijetnju demokratski izabranoj državnoj vlasti jer je u njegovoj političkoj naravi želja promijeniti pravac djelovanja izbornih pobjednika.

Nakon završenih izlaganja uslijedila je rasprava u kojoj su sudjelovali prof. dr. sc. Ante Lauc, redoviti profesor Pravnog fakulteta Sveučilišta u Osijeku, u mirovini, prof. dr. sc. Branko Smerdel, redoviti profesor Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Juraj Hrženjak, Dragan Zelić iz GONG-a, Antun Palarić, sudac Ustavnog suda, i prof. dr. sc. Robert Podolnjak.

Akademik Barbić u svom završnom obraćanju ponovo je naglasio da je Akademija, kao »krovna institucija zemlje«, spremna preuzeti odgovornost i izvršiti svoju društvenu zadaću, otvoriti prostor za znanstveno argumentirano i stručno utemeljeno raspravljanje o najvažnijim društvenim pitanjima i ponuditi rješenja društvenih problema.

Teo Giljević i Sven Španić***

* Teo Giljević, asistent nauke o javnoj upravi i lokalne samouprave na studiju javne uprave Društvenog veleučilišta u Zagrebu (assistant at the Public Administration Study, Zagreb Social Sciences Polytechnic)

** Sven Španić, student II. godine studija javne uprave Društvenog veleučilišta u Zagrebu (second year student of public administration at the Public Administration Study, Zagreb Social Sciences Polytechnic)